

יופי, ואהבת יעקב את רחל מלאה

ויאמר לבן ליעקב וכו' מה משכורתך. וללבן שתי בנות וכו' ועיני לאה רכות ורחל יפת תאר ויפת מראה. ויאהב יעקב את רחל וגו'.

ומפשטות הקרא היה נראה שיעקב אהב את רחל מלאה משום שרחל היתה יפת תואר ויפת מראה, ולאה לא כתיב אצלה יפת תואר ויפת מראה. ודבר זה תימה, האם יעקב אבינו יסוד העולם הלך אחר עיניו, והלא שקר החן והבל היופי וגו'. ועלינו לבאר ענין היופי, שהרי מחד גיסא נשתבחו בו האמהות נביאות וצדקניות, ומשמע שענין היופי הוא מעלה אצל האשה, ואילו מאידך גיסא כתיב שקר החן והבל היופי, ומשמע שאין בו מעלה כלל.

ואין לומר ששני ענייני יופי הם, א' פנימית וא' חיצונית, שהרי אצל האמהות כתוב שהיו יפי תואר ומראה אף בעיני רשעים כאבימלך וכדו', ועל כרחך ענין היופי אצלם היה אף בחיצוניות.

והנראה בזה, שענין היופי הוא אצל מראה מה שענין העריבות הוא אצל טעם, והיינו שאדם נהנה בענין המראה ממראה של יופי, וכמו שאדם נהנה בענין הטעם מטעם של עריבות. ומאכל ערב מושך את האדם אליו ליהנות מטעמו, וכן מראה יפה מושך את האדם ליהנות מראיית יפיו.

וא"ת, למה אדם נהנה מעריבות המאכלים, הוי אומר שאדם נברא ביכולת לקבל הנאה, וממיני הנאה הם הנאת הגרון, ור"ל מה שגרוננו נהנה מטעם המאכלים. ומתיקות וערבות הם סוגי הטעם אשר יש לגרוננו בהם ריבוי הנאה.

וכן היופי בענין המראה, מבואר ברמב"ם בהקדמתו למס' אבות, שמחולי הנפש הוא מי שמסתכל בדבר מכווער, אשר אותו ההסתכלות פועלת בנפש המסתכל חולי, וכל עוד שלא יתרפא ממנו ישאר נפשו חולה, ורפאותו הוא ללכת ולטייל בגיני מלכים וארמוניהם, להסתכל בדברים יפים עד שנפשו מתרפא על ידי ראיית היופי ממה שחלתה ממראות הכיעור. וכמו אצל עריבות, יתכן שיערב לאדם מאכל שהוא טוב לו ויתכן שיערב לו מאכל שהוא רע לו, כן ביופי יתכן היופי אצל מראה דבר שבעצמותו הוא טוב, וכן יתכן היופי אצל דבר שבעצמותו הוא רע. ואין בהיות היופי מצוי באדם שום הוכחה על כך שהאדם הוא טוב או רע, שיימצא היופי אצל שניהם כאחת.

וזה ענין מה שמנו חז"ל בנשים היפות גם רות וגם ושתי כאחת, מבלי להבחין בין רשע לצדקת, שאצל היופי אין כל הכרע על הפנימיות אם טובה היא אם רעה.

וזה פירוש הכתוב, שקר החן והבל היופי, ולא כתיב רע החן אלא שקר, והיינו שאין ביופי גנאי אלא שאינו מעלה המורה על מעלה אמיתית, משום שיימצא אף ברעה כמו בטובה, ולכן סימנו על הטוב האמיתי הוא שקר והבל.

ומ"מ, עדיין יש בו מעלה באופן שמצוי הוא אצל הטוב האמיתי, והיינו משום שעל ידו יימשך האדם אצל אותו הטוב, ולכן בהימצאו אצל הטוב הוא כקישוט לטוב וכבוד הוא לה.

וזה מה שמצינו יפת אלקים ליפת וישכון באהלי שם, ששם עניינו המהות הטוב, ויפת עניינו יופי בעלמא, אלא שמן הראוי הוא שידבק היופי באהלי שם, בכדי שיימצא היופי כקישוט למה שמהותו טוב בעצם.

וזה ענין מי שלא ראה בנין בית המקדש של הורדוס לא ראה בנין יפה מימיו, שלכבוד הטוב בעצמותו – שם, ראוי הוא להתקשט בבנין יפה – יפת.

וא"כ, כן י"ל אצל האמהות, שנשתבחו במעלת היופי אע"ג שלא היה היופי הוכחה על מעלתם העצמיית, והיינו משום שכאשר נתדבק בהם היופי הרי הוא כקישוט להם וכבוד למעלתם האמיתית.

אולם עדיין לא נתיישב בזה קושייתנו, היאך בזה השפיע על אהבת יעקב את רחל מלאה.

ולכן נראה שיש בענין זה דבר עמוק. שהרי אע"ג שיתכן יופי אצל טוב ואצל רע כאחד, מ"מ חלוק הוא היופי במתדבק אצל רע מאילו מתדבק אצל טוב. שאצל רע מהות היופי הוא ככיסוי והסתר למציאות הפנימית של רע, שהרי אילו הפנימיות היה ניכרת היה אדם בורח הימנו, אלא היופי מבחוץ מסתרת את הרע מפנים ומושכת את האדם אל הרע לעומת רעתו.

שאני בהימצאות היופי אצל הטוב, אשר אינו ככיסוי והסתר אלא הוא כגילוי, שמגלה את הטוב הפנימי, ומשיכתו אינו על ידי הסתר הפנים אלא שמגלה הפנים ומושכת על ידי מה שהפנים הטוב מתגלה לחוץ ומושכת.

וזה עומק מה שכתוב בשיר השירים, השמיעני את קולך הראיני את מראיך כי קולך ערב ומראך נאוה. והיינו, שביציאת מצרים זמן של גילוי השכינה, היה הפנימית הטוב מתגלה לחוץ, והיה הקול והמראה האמיתי ניכר לעין כל, מה שראתה שפחה על הים, ולכן השמיעני את קולך הראיני את מראיך כל קולך הפנימי באמת ערב ומראיך הפנימי באמת ניכר שהוא נאוה.

ומאיך, בהעלה לבו טינא מיום שחרב ביהמ"ק ניטל טעם ביאה וניתן לעוברי עבירה, מים גנובים ימתקו, והיינו שיום שחרב ביהמ"ק הוא יום של הסתר השכינה, ושכר עבירה עבירה, ובזמן של הסתר מתגברת ענין העריבות ככיסוי והסתר, ולכן מים גנובים ימתקו האף שפנימיות שלהם רע, ואילו מים כשרים לא ימתקו, שלא יתגלה טוב הפנימי שבהם, וניטל מהם המתיקות.

וכתוב ברבינו בחיי עה"ת, בענין מה שיעקב שהיה בבית שם ועבר בדרך לחרון, שהוא משום שיצחק ציוה אותו לקחת אשה, וסוד היחס בין איש לאשה הוא משל ליחס בין איש לתורה, וארשתיך לי לעולם, יום חתונתו ויום שמחת לבו, ולכן הבין שעליו תחילה לקחת אשה בבחינה הפנימית של לימוד התורה.

ולפי"ז, הרי תכלית האישות בין יעקב לרחל ולאה, הוא כאמצעי להשיג דיבוק עם הנמשל שאהבתו כאהבת אשה, והיינו הדיבוק עם השכינה. וכשם שיופי אצל מה שעצמותו רע הוא ענין הסתר השכינה, כן חסרון היופי אצל מה שעצמותו טוב הוא ענין של הסתר שכינה, שהתגברות הרע על הטוב מונע מטוב הפנימי להתגלות.

ויעקב אהב את רחל מלאה משום שרחל היתה משל לגילוי השכינה, שפנימיות הטוב התגלה על ידי היופי החוצה, משא"כ לאה היתה משל לשכינה בבחינת ההסתר שלא היתה יפת תואר ומראה, ולכן שאף יעקב לדיבוק עם השכינה בבחינת גילוי השכינה, אולם באמת לא יוכל יעקב להגיע לדיבוק כזו אלא על ידי דיבוק עם השכינה בבחינת ההסתר תחילה.

ויצחק אבינו היה בבחינת השכינה בגלוי, לכן לא יצא מעולם מארץ ישראל, משא"כ יעקב אבינו ירד מצריצה לגלות, ובזה השכינה ירד עמו, מעשה אבות סימן לבנים להיות השכינה עמם במשך כל ימי ההסתר של הגלות, ולכן היה צורך שישא לאה תחילה.

וזה ענין מסירת הסימנים מרחל ללאה, יש שכר לפעולתך ודרשו חז"ל שאמרה רחל להקב"ה אני הכנסתי צרה לתוך ביתי תמחול אתה על בני שהכניסו צרה של ע"ז לתוך ביתך, ועומק הענין, שמסירת הסימנים הוא מסירת הכח של השכינה בתוך ההסתר, ובשכר זאת הקב"ה גואל את בני רחל עמו בגאולת עצמו כביכול מן ההסתר אל הגלוי, ודו"ק.